ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI DEŞİFRE METNİ

Kenan Demirtaş – 19 Haziran 2026

İ.Y.: Merhaba Kenan, hoş geldiniz.

K.D.: Hoş bulduk.

İ.Y.: Bu görüşmeyi bugün Kenan Demirtaş'la yapacağız. Kayda almadan önce kendisinden izin almam gerekmektedir.

Onur Vakfı Sözlü Tarih Çalışması kapsamında uzun bir süredir görüşmeler yapmaktayız. Sizinle de bir dönemin tanığı olmanız nedeniyle bu görüşmeyi yapıyoruz. 1972–1980 dönemi, partizan geleneği olarak bilinen bu dönemin tanıklarıyla sözlü tarih çalışmaları yapmakta ve bunları kayıt altına almaktayız.

Bu görüşmeyi kayıt altına almamıza onay veriyor musunuz?

K.D.: Evet, izin veriyorum.

İ.Y.: Teşekkür ederim, hoş geldiniz tekrardan. Onur Vakfı'nın resmi kayıt sistemine göre bir evrak doldurmamız gerekmektedir.

Görüşme tarihi: 19 Haziran 2026, Almanya saati ile 18.29
Görüşmeyi yapan kişi: Onur Vakfı adına İlyas Yer
Görüşülen kişi: Kenan Demirtaş
Doğum yeri ve tarihi: Çemişgezek, 15.05.1957
Cinsiyeti: Erkek
Kardeş sayısı: 6
Eğitim durumu: Üniversite (hukuk fakültesi ve eğitim fakültesi)

ONUR VAKFI

Medeni durumu: Bekâr

Çocuk sayısı: 1

Anadili: Kürtçe; ikinci dili Türkçe

Bildiği diller: İngilizce, Hollandaca, Almanca, İspanyolca, İtalyanca, Fransızca, Farsça, Özbekçe, Türkmence

Mesleği: Emekli öğretmen; serbest hukuk danışmanlığı yapıyor

Harekette yer aldığı dönem: 1974–1980

Görüşme Zoom üzerinden yapılmaktadır.

Kayıtta Ali Kemal Fırat: Münster'de

Kayıt süresi: 1 saat 34 dakika

Deşifre Eden Kişi : İlyas Yer

İ.Y.: Kayıt altına alınmasına onay verdiğinizi beyan ettiniz. Bu konuşmayı sonradan yazıya dökeceğiz.

Bir başlangıç yapmak adına, sorumuzla ilgili özetleyici bir açıklamada bulunabilir misiniz? Kenan Demirtaş, Dersim coğrafyasında dünyaya gelmiş bir isimdir. Dersim bölgesi ise yakın tarih boyunca, yaklaşık yüz yıl içinde iki kırıma tanık olmuş bir yer olarak bilinir.

1915 ve ardından 1937–38 Dersim kırımı. Aslında bu olayların hemen öncesinde, 1921'de, o dönem doğrudan Dersim sınırları içinde yer alan ve bugün de Dersimliler tarafından bu şekilde kabul edilen Koçgiri meselesi yaşanmıştır. Bu bölgeyle ilgili birçok tanık ve akraba hâlâ Koçgiri'de yaşamaktadır.

Bugünkü Dersimlilerin bir kısmı iç Dersim'de, aşiretin belki de bir koluna mensup olarak yaşamlarını sürdürürken, diğer bir kısmı Koçgiri'de hayatlarını devam ettiriyor. İşte siz de böylesine zengin ve aynı zamanda sancılı bir coğrafyada dünyaya geldiniz. Kırımların gölgesinde büyüdünüz. Bu acı dolu süreçlerin etkisini derinden hissettiniz; ninnilerde bile onun izlerini buldunuz. Ailenizden pek çok kişi bu trajik olayların kurbanı oldu. Kenan Demirtaş, böylesi tarihsel ve toplumsal bir bağlamda hayata gözlerini açtı. Peki, çocukluğunuz nasıl geçti? Öğrencilik yıllarınız ve eğitim süreciniz nasıldı? Kısacası, bu dönemleri bir biyografiyle bize nasıl özetlersiniz?

K.D.: Önce bir şeyden başlayayım: aile çevremi, sosyal ilişkileri ve sosyal yapıyı anlatayım.

Ağuçanlar, en azından bizim okuduğumuz menkıbe ağırlıklı soy anlatılarına göre, Baba İlyas ayaklanmasının yenilgisinden sonra kendi tabanıyla birlikte Amasya'yı terk ediyor. Sivas–Malatya üzerinden gelerek bir kısmı Malatya'da kalıyor. Bir kısmı Elazığ'a geliyor, Sun köyüne yerleşiyor. Bir kısmı Dersim coğrafyasına geliyor ve Ulukale köyüne geliyor; dört kardeş. Oradan yeniden güneye, Adıyaman'a, Diyarbakır'a, Antakya'ya kadar konargöçer durumda yayılıyorlar.

Selçuklu'nun ve ondan sonra Osmanlı'nın sürekli takibatı altındalar. O takibattan kurtulmak için çok geniş bir coğrafyaya yayılarak konargöçer bir hayat sürdürüyorlar. Dersim'de kalanlar,

gelip Dersim'e yerleşenler... Ulukale dediğimiz yer, Çemişgezek'in nahiyelerinden biri ve Türkmen köyü.

Benim tespit ettiğim kadarıyla bu Ağuçanlar, Amasya'dan gelen, esas anlamda isyandan kaçan insanlar; hayatta kalabilmek için geliyorlar ve tabanıyla birlikte geliyorlar. Bu arada güneyden gelen Şekakilerle de karşılaşıyorlar. Konargöçer konumdaki bu Şekakilerle kültür ve inanç alışverişi içinde onları Alevileştiriyorlar.

Şekakiler, biliyorsunuz, Güney İran'dan Kuzey Mezopotamya'ya, oradan Diyarbakır'a gelmiş; Diyarbakır'dan bir kısmı Dersim'e geliyor, bir kısmı Siverek'te, Urfa'da kalıyor. Dersim'e gelen Şekakilerin bir kısmı da bizim aileyle, Ağuçan Ocağı'yla karşılaşıyor ve Alevileşiyor.

Dolayısıyla akrabalık ilişkileri var; aynı zamanda ortak bir yaşam biçimi olarak göçebelik. Mayıs'ın başında Dersim dağlarına gidip Ekim'in sonuna kadar konargöçer vaziyette Şekakilerle iç içe yaşıyorlar. Ondan önceki süreci bilmiyorum.

Mehmet Bayrak'a göre Ağuçanlar Kürt; fakat isim ve etimolojisine baktığımda bana pek öyle görünmüyor. İran coğrafyasından, Kuzey Mezopotamya coğrafyasından gelmişler; ama etnik köken ve kaynak konusunda Türkmen mi, Kürt mü gibi çok ciddi iddialarda bulunmak bana pek makul gelmiyor. Biz doğduğumuz dönemde doğal olarak bizimkiler Şekakice konuşuyordu. Sadece cem ayinlerini Türkçe yapıyorlar. Şekakiler de kendi dillerini konuşuyorlar ama ibadetler yine Türkçe. Kürtçe yok.

Şekakice, normal Behdinani'den de farklı bir dil. Goranice'ye yakın ve Farsça'nın çok ağır etkisinde. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşayan Şekakilerin kullandığı dil yapısını, dil bilincine sahip olduğum ve dile özel ilgi gösterdiğim için özellikle inceliyorum. Dil yapısı daha çok Farsça'ya, Dari'ye benziyor; ama Behdinani ya da Soranice dediğimiz, Güney Kürdistan'daki ya da şimdiki Botan bölgesindeki Kürtçe ile neredeyse ortak yönü yok gibi. Hatta Dersim'de yaşayanlar, bizimkiler, Dersim'deki bütün ocaklarla kız alıp verdikleri için, yarı Dimili, yarı Şekaki konuşuyor. Her iki dili birden konuşuyorlar: birbirleriyle iletişimde Dimilice konuşuyorlar ama kendi aralarında Şekakice konuşuyorlar. Sonra ben Güney'e, Güney Kürdistan'a da gittim; Kürt dili ve edebiyatı üzerinde de biraz çalıştım. Dil yapısı, kuruluşu, semantik yapısı kesinlikle çok farklı.

İşte ben böyle bir yerde doğdum; biz yaylaya gidiyoruz. Ben de Yılan Dağı'nın eteklerindeki Karagöl Yaylası'nda, kıl kara bir çadırda doğmuşum. Yağmur sularının doldurduğu bir göl var; yukarıda da çok harika bir manzara var. Orada doğmuşum, o gölde de yıkamışlar beni.

Üç dört yaşıma geldiğimde bizimkiler, istimlak olayının yaşandığı köydeydi. Biz, karasaban kültürüyle göçebe yaşam kültürünün iç içe geçtiği bir aileyiz. Ekim ayında köye iniyoruz; ailenin yarısı zaten köyde kalıyor, harmanları kaldırıyorlar, çünkü orası karasaban kültürünün egemen olduğu bir yer. Ailenin bir kısmı da yaylaya gidiyor. Göçebe toplumla karasaban kültürünün, yani ilk yerleşik —proto yerleşik— toplum kültürünün iç içe olduğu ayrı bir toplumsal yapı söz konusu. Dolayısıyla ne yerleşik düzenli insanlarız ne de tam göçebe: ikisinin ara geçiş döneminde.

Sonra istimlak yüzünden dağılma oldu. Keban Barajı geldi; köyler su altında kalacaktı. Bizimkiler ve çevremizdeki baraj altında kalan yerleşik topluluklar, devletten bu istimlak sonucunda, belki yüzyıllar sonra ilk defa hayatlarında toplu para geçince ellerine göçebeliği bıraktılar. Köylerini terk ettiler ve bir kasaba kültürüne geçtik.

Kasaba kültürüne geçtiğimde beş buçuk, altı yaşlarındaydım. Kasabayla uyum sağlamak çok zorlu bir süreçti; ticarete ve kasaba kültürüne uyum sağlayamama durumu vardı. Çünkü aile gerçekten göçebe bir toplumdan gelmişti. Yerleşik karasaban kültürü olsa çıkarlarını daha iyi korur, hesap kitabı daha iyi yapardı. Ama bir ailenin inançsal-kültürel yapısı ile göçebe toplum mentalitesi bir araya geldiğinde ortaya bir felaket çıkıyor. Kendi çıkarlarını koruyamıyor, çünkü tam mistik bir aile; mistik olduğu için çıkarlarını koruyamıyor. Çıkarlarını koruyamadığı için de yarı sefalet içinde bir çocukluk geçirdik. Devletin verdiği para da gitti; babam beceremediği için onu da kaybetti.

Tam o sırada 1971 darbesi oldu. 1971 darbesinden sonra Deniz'lerin asılması... Biz doğal olarak tarihsel bir devrimci karakteri olan bir toplumuz; yani o noktaya gelene kadar zaten yedi sekiz yüz yıllık bir ayaklanmanın, Selçuklu'dan Osmanlı'ya ayaklanmalara önderlik eden bir toplumun kökleriyiz. En son dedemin dedesi Deli Yusuf, Osmanlı'ya karşı faaliyetleri nedeniyle 12 yıl kadar sürgüne gönderiliyor. Necef, Kerbela ve Basra'da kalıyor ve Hindiçini'ye kadar dolaşıyor. 12 yıl sonra gizlice geri dönüyor ve taliplerinden birinin ihbarı üzerine yakalanıp bir günde yargılanıp idam ediliyor ve bedeni dahi yok ediliyor. Yani yakın aile belleği bu olay ve dram üzerinde şekillendiği için tüm devrimcilere yönelik doğal bir sempati mevcut. Deniz'lerin asıldığını ben hatırlıyorum. Ortaokula gidiyorum; annem ve babam ağlıyor. Bize anlattılar.

Yine tam o sırada İbrahim Kaypakkaya ile ilgili haberi radyodan duyuyoruz. Aile içinde... Politik bir bilinç yok. Fakat tarihsel karakterimiz ve yapımız gereği devrimci olduğumuz için o çatışmada ölen bütün devrimcileri kendi aile bireylerimiz olarak görüyoruz; düşmanımızın öldürdüğü insanlar olarak görüyoruz. Çünkü bir özdeşleşme durumu var.

Bu arada 1973'ün başında TİİKP bir bildiri yayımladı; Şafak bildirisi. Elazığ'da da dağıttılar. Ağabeyim tesadüfen gidiyor; ortaokul son sınıf öğrencisi veya lise birde, tam emin değilim. Benden iki yaş büyük ağabeyim bildiriyi alıp getiriyor, sınıfta okuyor. Bilinç de yok; hâlâ 12 Mart yönetimi dönemi. İhbar ediyorlar. Öğretmen geliyor, alıyor. Ve doğrudan, ondan sonra Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesi'nde, on beş yaşındaki ağabeyim Diyarbakır'da gözaltına alınıyor; Diyarbakır'da tutuksuz yargılanmaya başlıyor.

İ.Y.: İsmini söyleyebilir misiniz?

K.D.: Cafer Demirtaş, şair.

1974 yılında ben biraz da ele avuca sığmaz biriydim. Ortaokul son sınıftayım. Tam politikleşme dönemi; kitaplar okuyorum, ama o dönemde Kemalist aydınların kitaplarını. Elime o zaman Demir Ökçe, Ana gibi romanlar geçti; ama genelde Kemalist aydınları okuyorduk: Uğur Mumcu, İlhan Selçuk, Mümtaz Soysal, Sevgi Soysal. Çünkü onlar da 12 Mart Muhtırası döneminde Mamak'ta çok yoğun bir işkence sürecinden geçmişlerdi; 1974 Affı'yla birlikte hemen çıktılar. Çok keskin bir dille, basında sistem karşıtı, devlet karşıtı söylemlerle ortaya

çıktılar. O dönem örgütler vardı; ondan hiç haberimiz yok. Bir tek Şafak bildirisi var, bizim yaşamımızla ilgili.

1974'te ben tabii ortaokulun en keskin, kasabanın da en tehlikeli çocuğu ilan edildim. Sadece Nazım'ı okuyorum, Maksim Gorki'yi okuyorum; Jack London. Hiçbir politik, ideolojik, ekonomik, iktisadi kitap okumuş değilim ben. İtiraf etmek gerekirse biraz da kriminal bir eğilimim var. Kabadayılığa özeniyorum. İsyan, lümpen kabadayılık ve politikleşmenin sınırındayım. O dönemde elimde felsefenin temel ilkeleri var: Felsefeye Giriş, Felsefenin Temel İlkeleri, Georges Politzer'in kitabı. Felsefe tartışıyoruz. Okul yönetimi, müdür beni çok tehlikeli görmeye başladı.

Bir gün okul müdürü bana "ulan" dediği için, okul koridorunda elimde bıçakla onu önüme kattım: "Bana ulan diyemezsin" diye. Ayrıca yazın bir kafadarımla ilk soygun eylemini gerçekleştiriyorum. Okulun kantinini soyuyoruz. Bir süre sonra benim kafadar tekrar tek başına giriyor kantine ve yakalanıyor ve çözülüyor. Babam bazı dostlarını devreye sokuyor. Tutuklanmadım, fakat okul idaresi okuldan atmaya kararlıydı; erken davranıp kaydımı aldırdım, yani bir anlamda gönüllü olarak beni sürgün ettiler. Elazığ Ortaokulu'na gittim, orada bitirdim. Sonra önce Çemişgezek'in ardından tutunamayınca Elazığ Lisesi'ne gittim. Ve 74 olayları başladı: TÖB-DER'in ülke genelinde faşizmi ve zamları protesto eden ilk sessiz mitingi; hemen af döneminde. Afla birlikte, 12 Mart Muhtırası döneminde içeride olan devrimciler dışarı çıkmaya başladı. 74'ler yürüyüşüne ben de katıldım.

Öğretmenlerimden de birkaç kişi var: Diyarbakır'da yatıp çıkan, Devrimci Doğu Kültür Ocakları'ndan, içeriden çıkanlar. DDKO dava dosyasını okumaya başladım ve ilk defa ciddi bir şekilde Kürt sorunuyla ve oradaki Kürt aydınlarının mahkeme savunmalarıyla karşılaştım.

1974'ün sonunda Elazığ Yüksek Öğrenim Derneği kuruldu; ağabeylerimiz gidiyor, biz de Devrimci Sol yönetici kadrolarından Haydar Başbağ ile oraya takılmaya başladık. Ben artık lisedeyim. THKO taraftarları, THKP-C taraftarları, TKP taraftarları var; Kaypakkaya çizgisinden hiç kimse yok. Tartışıyorlar ama siyasi ve ideolojik olarak çok gerideler; içeride yatanlar dahil. Sanıyorum 68 kuşağının ciddi entelektüel birikimi olan insanları öldürdüler, astılar ve ileri sempatizan düzeyinde insanları bıraktılar. Bunlar genelde aynı kuşaktan ama ileri taraftar, sempatizan konumunda, konjonktürel devrimciler; yakalanıp belli bir bedel ödeyerek çıkmışlar, aynı zamanda yüksek öğrenim öğrencileri. Fakat gerçekten siyasi ve ideolojik yönleri çok zayıf.

Tesadüfen orada, Dersim'den gelen, ismini hatırlamadığım birisi bana bir metin verdi: İbrahim Kaypakkaya'nın TİİKP-Aydınlık'ın program taslağına eleştirisi. Arkasından ikinci metin geldi: Kemalizm eleştirisi. Arkasından milli mesele. Ve ben ondan sonra Elazığ Yüksek Öğrenim Derneği'ne farklı bir siyasi birikimle gelip orada ilk Kemalizm tartışmasına katıldım. Bir de Sovyetler Birliği sorunu, sosyal emperyalizm konusu. Haliyle ondan sonra korkunç öfkeleniyorlar; saldırgan bir tavır alıyorlar ama fazla diş geçiremiyorlar. Onlar üniversite öğrencileri sonuçta; fakat lise öğrencisi olarak ben ve benim konumumdaki birkaç insanla kıyaslandığı zaman birikimleri yoktu. O tarihlerde, 74 başında THKO içinde bir bölünme oldu: Yoldaş'çılar ile Emeğin Birliği çevreleri çıktı. Özellikle sosyal emperyalizm konusunda. THKP-C içinde henüz bir ayrışma söz konusu değil ama ayrışma noktasındalar. Parti-Cephe

adıyla faaliyet yürütüyorlar. Çok sonra onlarda da bölünme oldu; Kurtuluşçular çıktı, Kurtuluşçular ve Dev-Yolcular. TKP/ML'den hiç kimse yok; Elazığ'da karşılaştığım Doğu Kültür Ocakları ya da Kürt kimliğiyle örgütlenen hiçbir oluşum o dönemde henüz yok. Kürt sorununu ve ulusal meseleyi bütünüyle tartışan İbrahim Kaypakkaya'nın metinleri var.

Tabii o olaylardan sonra Elazığ'da, Malatya'da çok yoğun çatışmalar yaşandı. Ben Elazığ'daki okuldan tekrar sürgün edildim; okulla ilişkim kesildi. Malatya'ya gittim, almadılar; yılın ikinci yarısı nereye gitsem geri çeviriyorlar, almadılar; bilmem nereye gittim, almadılar. Üç ay dolaştıktan sonra birilerinin aracılığıyla Hozat'a, Hozat Lisesi'ne gittim. Hozat Lisesi'nden mezun oldum; yıl 1976. Artık o dönem TKP/ML taraftarıyız.

Liseyi bitirdikten sonra İstanbul'a gittim. İstanbul'da, tesadüfen tam o sırada TKP/ML içinde bir bölünme oldu: Halkın Birliği ve Halkın Gücü. Ben de Alibeyköy'de Camsu Sanayi'nde çalışmaya başladım; üç beş arkadaş girdik, orada sendikal örgütlenme yapacağız. Camsu'dan sonra Kauçuk Fabrikası'nda. Orada bir bölünmenin tam olduğu dönemde. Sonra orada işimi kaybedince üniversite sınavlarına girdim ve Gaziantep Eğitim Enstitüsü'ne kayıt yaptırdım. Mecburen Gaziantep'e gittim.

Oraya gittikten sonra bir yolunu buldum; Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifleri'nde işe başladım. Sarı sendikanın orada, etrafında bazı insanlar toplayarak, devrimcilerle birlikte... "Sarı sendikayı yıkalım, buraya devrimci bir sendika getirelim" diye bağımsız olarak başladık. Bu arada hareketin içinde bir yerde birileri adımı duymuşlar: Halkın Birliği'ciler.

İ.Y.: Yani siz bu dönemde doğrudan örgütlü mücadele içerisinde misiniz, yoksa henüz değil mi?

K.D.: Hayır, henüz değil. 1975–76 döneminde oradayken örgütlü mücadele içindeydim, evet. Ama ayrışma döneminden sonra bir dağılma oldu; doğru ifade etmek gerekirse ileri sempatizan komitesi oluşturduk. Alibeyköy ve çevresinde ilk işçi örgütlenmeleri. Örgütsel bir kopuş oldu. Kadro yok çünkü. Benim Antep'te olduğumu duyan arkadaşlar oraya geldiler; yeniden başladı. A.H.A.; ondan önce Dergo ve Baye diye bir arkadaş varmış, onlar geldi. Sonra A.H.A. geldi. Ama benden başka hiç kimse yoktu. Orayı ilk ben örgütleyecektim. Ondan önce çok görüşmeler varmış. Fiziksel olarak hepsi Halkın Birliği'ne geçmişler. 1976 koordinasyon komitesi sonrası dönemde o bölgenin çoğu Halkın Birliği'nde kalmıştı.

Sonra Halkın Gücü'nün sahibi olan arkadaş —17 yaşında, Vatan Mimarlık Fakültesi öğrencisiydi, tutuklanmıştı ve serbest bırakıldı— Cemil Oka'nın öldürüldüğü dönem Antep'te oturuyormuş; Antep'e, evine geliyor. Halkın Birliği'nden bir tanıdık onun Gaziantep'e döndüğünü söyledi. Halkın Gücü'nden çıkıp geldi; "Tanımak ister misin?" diye sordular. Ricam üzerine tanıştırdılar.

O gelmiş fakat politikayı bırakmıştı artık; kendi ailesinin de baskısı var, dışarı bırakmıyorlar. Evin adresini de gösterdiler. Ben gittim evine. Babası kovdu beni: "İstemiyorum" dedi. "Benim oğlum mimar olacakken ne yaptığınızı sanıyorsunuz?" diye çıkıştı bana. Ben tabii onunla konuşmak için direttim. "Oturalım, bir sohbet edelim" dedim. "Bir çay da mı ikram etmeyeceksiniz?" Beni kovmadılar; gelen misafir olarak. Çok vicdanlı bir adamdı; tabii üzüldü. "Haklısın" dedi. "Özür dilerim" dedi, içeri aldı. Çay içerken ben derdimizi anlattım: haklı bir

dava olduğumuzu, çocuğunun doğru yolda olduğunu, baskı yapmasının sonucu değiştirmeyeceğini, sonuçta ezilmeye devam ettiğimizi; kendileri çok yoksul bir aileydi. Sefaletini anlatmak çok zor. Adam o konuşmadan çok etkilendi. Sonra oğluna haber verdi. Beni tekrar çağırdı. Gittim o yoldaşla birlikte. İki kişilik ilk defa bu haberi bölge komitesinden gelen arkadaşlara da ilettim. Dedim ki: "Artık biz iki kişilik bir komite oluşturabiliriz." Bizim bölgeye geldiler. Orada yeniden bir örgütlenme oluşturduk; ilk komiteyi kurduk, Antep'te.

İ.Y.: Tarih kaç?

K.D.: Ekim veya Kasım 1977. Evet, 1977 Ekim ayı civarı.

Sonra bir yandan gündüz çalışıyorum, akşam okula gidiyorum, bir yandan sendika faaliyetini yürütüyoruz. Ama iki kişiyiz. Geceleri sabaha kadar bir arada okuyup tartışıyoruz. TKP/ML hareketiyle tartışmaya gidiyoruz; onların dernekleri var. Başlarına bela olmuşuz. Bu arada tabii Kasım'da Antep'e gittim. Faşist militanların saldırıları var; çok yoğun çatışmalar var. Kürdistan Devrimcileri diye bir grup birdenbire çıktı; bunların yanında KUK'çular, Kurtuluşçular, Dev-Yolcular. Çatışmaların yoğunluk alanları Gaziantep Eğitim Enstitüsü çevresi. ODTÜ'de dengeler devrimcilerden yana. Ancak Eğitim Enstitüsü pilot çatışma alanlarıydı.

Biz bu faaliyet süresince oradaki bütün örgütlerle diyaloğumuzu geliştirdik; böylece bütün örgütleri tanıdık: Emeğin Birliği, Dev-Yolcular, Kurtuluşçular. TKP/ML hareketinin Halkın Birliği adı altında hazırladığı legal dergiler çıkmaya başladı; Halkın Yolu gibi. Bu arada bizi sonradan Halkın Gücü olarak biliyorlar; kamuoyu bizi 1978'e kadar Halkın Gücü olarak biliyordu. Sonra Partizan dergisi çıkmaya başladı. Ne kadar "Partizan" desek de Halkın Gücü olarak biliniyorduk ama biz kendimizi tabii Partizan olarak yürütüyorduk.

Bu arada o çatışmalar sırasında TÖB-DER'e de gidip geliyorum. Gaziantep Eğitim Enstitüsü'nün müdür yardımcısı, Kürdistan Devrimcileri taraftarı, yanıma geldi. Böyle böyle dedi: "Faşistler saldırdılar, biz de karşılık verdik. Onlar mahkemeye gitmişler. Bana bir şey lazım: onların saldırdığına dair şahit lazım." Ben o gün zaten yoktum; çalıştığım için her zaman gidemiyorum. "Valla yaparız," dedim, "ama bir şartım var."

Ondan bir hafta on gün önce Elazığ'a, Dersim'e gitmiştim. Üniversite sınavını kazanamadıkları için askere gönderilecek beş altı kişi var. Askere gidecekler; bir iki ay içinde kayıt yaptıramazlarsa gidecekler. Orada ön kayıtlar henüz bitmemiş, uzatmışlar; en düşük puanlıları bile alıyorlar. "Benim beş altı arkadaşım var," dedim, "onları kaydederseniz birkaç kişi daha ayarlarım ve gelir, ifade veririz." Pazarlık yaptık; en son altı kişiyle anlaştık. O gece hemen gittim. "Otuz altı saat içinde burada olmaları lazım" dediler. Otobüse bindim, Elazığ'a gittim; hepsini topladım, evlerini tek tek dolaşarak çektik. Onları alıp getirdim; kayıtlarını yaptırdık. Gidip emniyette ifade verdim.

Böylece orada çok ciddi bir kadro örgütlenmesi oluştu; bunlar da sınırlı birikimi olan insanlardı. Elazığ Fevzi Çakmak Mahallesi sıcak çatışmaların yoğun olduğu bir alandı ve bu arkadaşlar o çatışmaların göbeğinde yaşıyorlardı. Askerî alanda potansiyel bir birikim, fakat politik olarak geri. İlk ciddi adres oluşuyordu. Yani o insanlar örgütlü olarak oraya gelmediler; askerlik nedeniyle askere gidecek olanlardı. Ben öyle bir imkânı kullanıp onları alıp getirdim. O zaman örgütsüzler; hareketle bağları var, sempatizan düzeyindeler. Yani parti tarafından gönderilen

kadrolar değildi. Onlardan birkaç arkadaş kitap yazdı; kitaplarında bunu öyle lanse ettiler. Öyle bir durum söz konusu değil.

Sonra biz orada ilk il komitesini oluşturduk; böyle başladık. İl komitesinde ben, kitle örgütlenmelerinde tam teşekküllü bir örgütlenme oluşturduğumuzda sarı sendikayı yıkabilecek bin beş yüz kişiyi örgütleme noktasına gelmiştik; yakında sarı sendikayı yıkıp DİSK'e bağlı Bank-Sen'i, yani Banka, Büro ve Kooperatif İşçileri Sendikası'nı getirecektik. Çünkü başka daha ileri bir sendika yoktu ve bizi bünyesine alabilecek maddi gücü olan başka bir sendika da yoktu. DİSK'in birinci sırada en büyük kitle tabanı olan sendikası Genel-İş'ti; ikincisi, Kemal Türkler'in başını çektiği Maden-İş'ti; üçüncüsü de Banka, Büro ve Kooperatif İşçileri Sendikası, yani Devrimci Bank-Sen'di. O bin beş yüz, iki bin kişiyi örgütleyip bünyesinde barındırabilmek için güçlü bir ekonomik güce ihtiyaç vardı; çünkü bir grev sırasında sendika maaş vermek, en azından yarısını vermek zorunda.

Tabii rapor falan toplanıyor, arkadaşlar anlatıyor. Genelde öğrenci gençlik kesimi içinde olduğumuz için dar bir alanda paslaşma var: "Şunu tartıştım, şunu kazandım; şu artık bizim taraftarımız; şununla konuştum, şunu anlattım; ikna olmak üzere." O dönemde çocukça herkes birbirinden kadro alıyor, tartışıyor, insan katıyor. Sıra bana geldiğinde ben tabii işçilerle çalıştığım için diyorum ki: "Bin beş yüz kişiyi örgütledik. Yakında sarı sendikayı yıkacağız; bunların içinde benim analizime göre en az elli altmış kişi ileride politik olarak kazanılabilecek, ileri düzeyde devrimci."

Komiteden arkadaşlar raporlarımın içeriğini kavrayamıyorlar. "Yani, bin beş yüz kişiyi mi örgütlediniz?" diyerek gülüp eğlenmeye başladılar. Tabii ki inanmasalar dahi yazılı olarak tutanaklara geçiyor. Aradan iki üç ay geçtikten sonra kongreye gittik; yoldaşlarımızı da davet ettik. Delegeleri getirdik, örgütledik. Sarı sendikayı kovduk ve en az otuz beş yıllık sarı sendika geleneğini yıktık. Orası iktidar partilerinin arpalığı olduğu için, o dönem koşullarında onlara büyük bir darbeydi. Adalet Partisi dönemiydi, iktidar dönemiydi.

Arkadaşlardan birisi kitabında şöyle bir not düşmüş: "Son derece sübjektif" diyor; "raporları veriyordu, biz inanmıyorduk, gülüyorduk. Ama bütün sübjektivizme rağmen başarılıydı" diyor. Kitabında böyle bir kontrast da var. Düşünün bir: "Sübjektivizmine rağmen başardı." Bu ifade bir felsefe kitabı çıkarır.

İ.Y.: Sanırım E.Ş.'den bahsediyorsunuz.

K.D.: Evet, evet. "İz" kitabında. Basmadan önce benimle konuşacaktı; söz verdi. Sonra basmış, getirdi. "Yahu," dedim, "niye bunu yapmıyorsun? İkinci baskı. Sen onu eleştiren bir kontrast koymuşsun; demezler mi sana?" "Burada benim sübjektivizmimden çok, hepimiz daha gençtik." Gerçekten kararlıyız; siyasi ideolojik birikimimiz de var, kitap okuma, entelektüel birikim de var. Fakat kitle örgütlenmeleriyle kadro örgütlenmeleri arasındaki farkı bilince çıkarabilmek için bir kere üretim ilişkilerinin içinde olman gerekiyor. Sıradan bir mahalledeki bir derneğin ya da bir siyasi örgütün kurduğu, etrafındaki bir derneğin kitle örgütü olma durumu ile bir sendikanın kitle örgütü olarak yapısı, karakteri, doğası, hedefleri, örgütleme biçimi tamamen birbirinden farklıdır. Bu alandan bağımsız, birikimsiz biri gelirse sendika kavramını sadece kavram olarak bilir. Üretimin içinde, üretim sürecinin içinde değilse anlatacağın şey son

derece soyut gelir; anlayamaz. Biz o sendikayı ele geçirdikten sonra bir yıl içinde, oranın sayesinde yüzün üzerinde bir kitle tabanımız oldu.

İ.Y.: Kayda geçme açısından net anlaşılması için soruyorum: Sendikayı ele geçirdiniz. Sendikanın adını doğrudan söyleyebilir misiniz?

K.D.: Söyledim: Devrimci Banka, Büro ve Kooperatif İşçileri Sendikası.

İ.Y.: Ve siz aynı zamanda orada doğrudan sendikanın yönetiminde misiniz?

K.D.: Ben Merkez Yürütme Kurulu üyesiyim. Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine seçildim ve iş yerinden de doğrudan oraya yönetici, profesyonel sendikacı olarak çıkma pozisyonundayım.

İ.Y.: Şunu öğrenmek istiyorum: Siz o dönem orada işçi olarak da bulunuyorsunuz, değil mi? İşçisiniz, çalışıyorsunuz. Bir ayrıma dikkat çekme adına, durumun daha net anlaşılması için söylüyorum: Bir işçi olarak çalışıyorsunuz, doğrudan işçi sınıfının içindesiniz. Aslında bu doğrudan partinin bir kararı değil. Öyle mi? Doğru mu anlıyorum?

K.D.: Parti kararıyla. Çünkü parti işten ayrılmamı istemiyor; çünkü partinin parası yok. Ben çalışıyorum. Partinin parası olmadığı için tek kişinin kazancıyla partinin bütün masrafları karşılanıyor. Yani bir yönüyle parti işçisi görevini yapıyorum; parti işçisi olarak çalışıyorum. Organ içindeki diğer arkadaşlara, partinin profesyonellerine bütün gelir, tek gelir kaynağı benim aldığım maaştı. Öyle başladık.

İ.Y.: Anlaşılması için, gelecek kuşaklara daha doğru bir not bırakma adına soruyorum: İsterseniz o dönemdeki doğrudan işçi sınıfı içindeki mücadeleyi nasıl yürüttünüz? O sendikayı nasıl ele geçirdiniz? Oylama sırasında neler yaşandı? Bunu aktarabilir misiniz?

K.D.: Şimdi şöyle oldu. İlk defa o sarı sendikanın toplantısına gittiğimizde toplu sözleşmeye oturulacaktı; ben onu da bilmiyorum. Tabii Adalet Partisi'nin yöneticileri var. Aynı zamanda kooperatif olduğu için kooperatif yönetim kurulu var. Bunların hepsi devletin içinde, Adalet Partisi'nden. Onların içinde ben el kaldırdım. İşçiler genel toplantısı benim mantığımı almıyor. "Bana öyle geliyor ki, siz işçileri satıyorsunuz. Patronlar hepsi orada. Böyle bir iş örgütü olamaz," dedim. Kimisi oturuyor, kimisi susuyor, kimisi gülümseyerek bakıyor. Ondan sonra ben oradan çıktıktan sonra yanıma gelip sırtımı sıvazlayanlar oldu; bazıları gelip "Ne yapıyorsun, ekmeğinle oynayacaksın" diyenler... Orada bir sempati oluştu. İşçi ünitelerinden işçiler gelip "Seninle tanışmak istiyoruz" diyorlardı. TKP'lilerden bir iki kişi vardı; geldi, dedi ki: "Madem öyle, biz burada yavaş yavaş bir şeyler yapmaya çalışıyoruz ama cesaretimiz yok. Sen buzları kırdın. Beraber örgütleyelim." TKP'liler orada çalışanlardı. Ondan sonra Halkın Birliği taraftarı bir iki kişi vardı. Biri CHP'liydi. Demokrat. CHP'liler, "Biz senin etrafında kümeleniriz" dedi. Öyle başladı.

O örgütlenme sırasında biz Bank-Sen'e haber verdik. Çünkü tek bir Bank-Sen var; bir de Türk-İş'e bağlı Öz Büro-İş var, ama Öz Büro-İş sadece büro işçileridir; biz Bank-Sen'iz, kooperatif ve banka. Onlara haber verdik. İstanbul'dan işçi örgütlenmesi uzmanlarını, eğitim uzmanlarını gönderdiler. Onlarla toplantı yaptık; bunların hepsi de TKP Merkez Komitesi'ne bağlıymış, içlerinde MK üyeleri, siyasi büro üyeleri var. Hukukçular, örgütlenme uzmanları, eğitim uzmanları. Hepsi sendikanın paralı ve maaşlı elemanları aynı zamanda; sonradan öğrendim.

Dolayısıyla ben doğrudan Merkez Yürütme Kurulu üyesi oldum. On sekiz yaşındayım; bünyesinde otuz bir bin beş yüz üyesi olan büyük bir sendika. Kadrolarında bir iki devrimci var; Kurtuluş çevresinden, bir de ben tek Maocu olan. On dokuz yaşında Türkiye'nin en genç işçi sendikacısıyım ben. Merkez Yürütme Kurulu üyesiyim; sıradan bir temsilci de değil.

Onlarla ideolojik tartışmalar da oluyordu. Ben bunu yaparken bu sefer yukarıdan, merkezden bizim arkadaşlar geldi. Dediler ki: "Sen burada başardın bunu. İstanbul'da Sağlık-İş'e alternatif Devrimci Sağlık-İş Sendikası'nı oluşturduk. Biz, Devrimci Yol ve Acilciler. Sen gel, bizimle aynı zamanda Devrimci Sağlık Sendikası adına Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesindeki Sıtma Eradikasyon Merkezleri'ni örgütle." Ben DİSK Bank-Sen'in Merkez Yürütme Kurulu üyesiyim. Orada faaliyeti büyütüyorum ama sendika merkezine pek fazla diş geçiremiyorum. İstediğim yere gidiyorum; kimse nereye gittiğimi sormuyor.

Ben bölgeyi dolaştım; Sıtma Eradikasyon Merkezleri'ni dolaştım. Devrimci Sağlık Sendikası'na önce Kahraman Yılmaz'la gittik; o geldi. Birecik'te, Urfa'da, Halfeti'de, Antep'te Sıtma Eradikasyon Merkezleri'nin hepsini Devrimci Sağlık Sendikası'na bağladık. Antep'teki temsilcimiz, bizim kazandığımız, halktan, evi çoluğu çocuğu olan, deneyimli bir insandı; kırk elli yaşlarındaydı, bize göre çok yaşlı. O peşime düştü ve birlikte Halfeti'den Mardin'e, Diyarbakır'a, Siverek'e Sıtma Eradikasyon Merkezleri'ni dolaştık. Bunların hepsini Devrimci Sağlık Sendikası'na kaydettik. Devrimci Sağlık-İş Sendikası bünyesinde merkezde Acilciler'in bir kanadı, Dev-yolcular ve Kurtuluşçular vardı. Dev yolcular genelde sağlık ocaklarında, Karadeniz bölgesinde örgütleniyorlardı. Acilcilerin gidebilecekleri pek alan yok, kitlelerin içine girebilecekleri yer yok. Biz de Güneydoğu ve Doğuanadolu'yu aldık. Bir sene içinde onu örgütledik; parti faaliyetinin içine girdi.

Sonra yine aynı arkadaşlar dediler ki: "Oley-İş Sendikası'nda kadro aranıyor." Ben aslında Devrimci Sağlık'ın, Bank-Sen'in Merkez Yürütme Kurulu üyesiyim; diğer yerlere gidip sendikal faaliyet yürüttüğümü bilmiyorlar. Devrimci Sağlık-İş Sendikası'nı örgütleme uzmanıyım. Oley-İş Sendikası'nda faaliyet yürütüyorum: otel, lokanta işyerleri….. İstanbul Parti kadroları orada Kahraman'a geliyorlar; Kahraman'dan bana aktarılıyor. Ama şöyle bir çelişki ortaya çıktı: Ben zaten kendi bölgemde parti komitesindeyim; talimatlarımın oradan gelmesi lazım. Ben bir yandan orada o faaliyeti yürütüyorum ama bir yandan da Oley-İş Sendikası'ndan, öteki sendikalardan, hepsinin talimatı İstanbul'dan geliyor.

İ.Y.: Anlaşılması açısından soracağım: Kahraman Yılmaz o dönem parti tarafından görevli bir arkadaştır. Sendikalar ve işçi sınıfı içindeki faaliyeti yürüten sorumlu bir arkadaştır; İstanbul merkezlidir. Not düşme adına söyledim.

K.D.: Kahraman'ın çevresinde o zaman İsmail Özgül vardı; toprağı bol olsun, iki üç yıl önce kaybettik. S.S. falan vardı. O zaman Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde temizlik işçisiydi. O da bizim sendikanın Cerrahpaşa'daki işçi temsilcisi; (bu arada eklemem gereken bir nokta var. Eğitim Enstitüsü'nde çatışmalar şiddetlenince okulun kapatılması ve başka şehirlere dağıtılması tehlikesi var. Kapanırsa benim de askerlik sorunum çıkacak. Üniversite sınavlarına yeniden girdim ve İstanbul Hukuk Fakültesi'ne kayıt yaptırdım.) Yani S.S.'la aynı okulda öğrenciyiz bu arada. Tabii oraya ben gidiyorum, Sağlık Sendikası Kongresi'ne. Fakat ben bir yandan başka bir gezegenden gelip giden biri gibiydim; çünkü asıl yürüttüğüm faaliyet parti faaliyetiydi.

Orada zaman bölünmesi ve parçalanması oldu; yani çift başlılık ortaya çıktı. Ve bizim ayrı komitedeki arkadaşlar, sendikal faaliyet örgütlenmelerinde, sanıyorum 12 Eylül Askerî Darbesi'ne kadar da hiçbir zaman bilinçli bir sonuç çıkaramadılar.

İ.Y.: Öğrenme açısından, yani tarihe not düşme açısından soruyorum: Oradaki örgüt komitesinde siz tabii doğrudan işçi sınıfının içindesiniz; sendikal mücadele yürütüyorsunuz ve o organın üyesisiniz. Diğerleri işçi sınıfının içinde olmayan arkadaşlar. Bunun yarattığı çelişki nasıldı? Siz haliyle o birimde, komitede bunu tartışıyordunuz. Diğer üyeler bu duruma nasıl yaklaşıyordu?

K.D.: Biliyorlar. Sübjektif görüyorlar. Merkezî bir politikanın olmaması, kadroların yetersizliği; tabii kitle örgütlerinde çalışma metodu bu konuda nasıl bir politika izlenmesi gerektiğini, partinin nasıl bir strateji, nasıl bir taktikle, hangi hedeflerde kadrolaşması gerektiğini bilmedikleri için ve dolayısıyla parti kadroları ile kitle örgütlerinin içinde çalışacak kadrolar arasında ayrım olmadığı için büyük bir kafa karışıklığı yaratıyor. Diğerleri öğrenci gençlik hareketinden gelmişlerdi; derneklerde tartışıyorlardı.

Aynı zamanda, devrimciler arasında başta olmak üzere sokak hareketlerinin, bireysel şiddetin en yoğunlaştığı bir döneme girdik. Biz o faaliyeti yürütürken bu sefer bizim bölgede «Apocular» olarak ortaya çıkan (önce «Kürdistan Devrimcileri», sonra «Apocular», sonra «PKK») grupla Emeğin Birliği ve Halkın Kurtuluşçuları arasında kahvelerin taranması dahil olmak üzere büyük çatışmalar başladı. Patır patır insanlar ölmeye ve dökülmeye başladı. Bir yandan MHP'lilerin, Ülkü Ocakları'nın saldırıları vardı; ama o, birdenbire yerini devrimciler arasındaki çatışmaya bıraktı. Evet. O dönemi tabii anlatamıyorum; öyle bir şey ki hâlâ anlatamıyorum. Tam onu yaparken hareket diyor ki: "Bildiri dağıtır mısın? Bir yerde cezalandırma eylemi olmuş, bildiri dağıtacağız." Ya ben toplu sözleşme masasından daha yeni kalktım, Ticaret Bakanı ile. Ben nasıl bildiri dağıtayım şimdi? "Hayır" diyemiyorsun. Çok kısa süre içinde —ben yakalanıyorum da bir vesileyle— uzun süredir aranır durumda olduğumu öğrendim. Gökte arıyorlarmış, yerde bulmuşlar. Gündüz sendikal faaliyet yürütüyorsun; gece gece partinin cezalandırma eylemine ilişkin bildiri dağıtıyorsun. Nerede? Gündüz yüzlerce insanla konuştuğun ve herkesin seni tanıdığı mahallelerde ve kahvelerde. Yüzünde bezden bir eğreti maske. İnsanlar bakıp gülüyor tabii ki. Ertesi gün bakışlarının değiştiğini görüyorsun. Biraz korku, biraz saygı, biraz sorgulama. Bir süre sonra aranır duruma düşüyorsun ve haberin yok. Yani bir yandan çok önemli işçi sınıfı mücadelesi yürüten legal bir kadro; diğer yandan hemen illegal işlere yollanan, o oranda faaliyet üstlenmiş bir insan.

Şimdi TKP'liler geliyor. Adamların örgütlenme uzmanı var, hukuk uzmanı var, eğitim uzmanı var. Adamlar benim konumumu tespit ettiler; çünkü gerçekten bilinçli, bilgili ve profesyonel insanlarıydı; yaş itibarıyla kırklı yaşlarda. Dolayısıyla bu işimiz için çok tehlikeli; bunun engellenmesi gerekiyor, yani bu sendikamıza zarar verecek. Şimdi bakıyorum, onlar nezdinde empati göstererek, onların TKP kadroları olarak mücadele anlayışlarına ve örgütleme kazanımlarına baktığımda, onlardan biri olsaydım o kazanımları korumak için aynı kaygıyla hareket ederdim. Evet. 12 Eylül sonrasında ben bunlarla karşılaştım; yurtdışında karşılaştım, TKP Merkez Komitesi üyeleriyle. Şimdi, TKP Merkez Komitesi üyelerine karşı, on dokuz yaşında, birikimi olmayan, kitle örgütlerinden ilk defa söz eden, çaba sarf eden ama gerçek

anlamda kadrosu da olmayan bir hareketin tek temsilcisi olarak iki rolü aynı anda üstlenmiştim. Hem çok yorucu oluyor hem de bir süre sonra önünü göremiyorsun.

İ.Y.: Eğer izin verirseniz şöyle bir soru sormak istiyorum. Bu süre içinde o fabrikalarda çalışan işçilerle yakın iletişim halindesiniz; güçlü bir işçi sınıfı desteğiniz var ve sendikal mücadelede zirveye ulaşıyorsunuz. Ancak partinin işçi sınıfı içindeki kitle mücadelesi ve örgütlenme şekliyle ilgili net bir perspektifi yok ve kadrolarını buna uygun yapılandırmamış. Gözlemlerime göre, anlatımlarınızdan, bireysel çabanız ve işçi sınıfının bir parçası olmanız sayesinde orada bir temel oluşturmuşsunuz gibi görünüyor. Doğru mu anlıyorum?

K.D.: Kır–kent ilişkisinde taban olduğu için; çevre köylerde oturuyorlar, işe geliyorlar, kentte oturuyorlar ve kırla bağlantılılar. O anlamda öyle hazır bir taban oluştu ki, faaliyet sonunda bizim de beklemediğimiz bir durum çıktı; sonra bazılarına dedik ki: "İleri olan kadroları devredin." Partinin diğer organları için son derece makuldü. Fakat henüz onlar o olgunluğa, o aşamaya gelmediler. Hem kadrolar olgun değildi hem de o insanların doğrudan partiye devredilmesi, diğer kadrolarla, bir örgütün siyasi-politik broşürleri, yazıları vesaire için tanışmaları açısından çok erken bir dönemdi. Çok erken bir dönemdi. Ama "hayır" diyemiyorsun: "Tamam, buyur." Tanıştırıyorsun ve bir süre sonra o insanlar dergi almaya başlıyorlar. Evlerde toplantılar, seminerler veriliyor. Ama ben yokum tabii; başka işleri yapıyorum. Şöyle bir yarar oldu: O bölge bir süre sonra kendi maddi kaynaklarını eksiksiz oradan tamamlayabilecek tek bölge oldu. Kendi kaynaklarını yaratıp parti faaliyetlerini yürütecek bir noktaya geldi. 1978'e doğru diğer bölgeleri de maddi olarak besleyebilecek kaynaklar oluştu. Bunun yanında yanımızda kümelenen yüzlerce insan (emekçi) uzaklaştı ve yabancılaştı. Çünkü parti kadrolarının devralması erkendi, yaklaşım biçimi "sol çocukluk hastalığı" gibiydi. Halkın ve üreticinin dilini bilmiyorlardı. Halen de bildiklerini sanmıyorum.

İ.Y.: Kahraman Yılmaz'ın oraya gelmesiyle birlikte sizin ve doğrudan işçi sınıfı mücadelesiyle ilgilenen belli bir kadronun varlığını gözlemledim. İstanbul'a gidip geliyorsunuz ve orada Maden-İş'te, İleri Madeni İş sendikasında arkadaşlarınız bulunmakta. Bu durum sizde ve bölgede nasıl bir etki yarattı?

K.D.: Ben gidiyorum, İsmail Özgül'ü yanıma verdiler. İsmail Özgül İstanbul'da Devrimci Sağlık İş Sendikaları'nda faaliyet yürütüyor. Kitlelerin ruh halini yakalayabilecek konumda değil. Ama Devrimci Sağlık için genel merkezde çalışan sekreter konumunda. İşçilerin içinde etkin olabilecek yetenekleri yok. Bu biraz da şundan kaynaklanıyor: Bazı şeyler sonradan kazanılmıyor. Kitlelere hitap etme yeteneği, kitleleri tanıma, kitlelerin kültürel yapısını, davranış kodlarını çok iyi bilmekten geçiyor. Onları çok iyi gözlemlemeden onlara nasıl yaklaşacağını da bilemezsin. Yani cebime broşürümü, kitabımı koydum, gideceğim yerde "Selamünaleyküm, gel sana bildiğim meseleyi anlatayım" diyemezsin. Kitlelerin sancılarını, acılarını, gündelik yaşam ilişkilerini ve çelişkilerini bilmeden; kültürlerini, iletişim biçimlerini iyi gözlemlemeden, onlara hissettirmeden zaten bunu yapamıyoruz. Bu konuda Kahraman Yılmaz çok etkin bir adamdı. İsmail Özgül adında bir arkadaş verdiler yanıma, biraz fazla efendi ve suskundu, ahlaklıydı ve seviliyordu, fakat çok utangaçtı, kitleyle bağ kuramıyordu; kitleyle bağ kurabilecek yeteneğe sahip değildi.

Kadrolara devrettiğimiz, yani partinin diğer yoldaşlarına, komiteye devrettiğim, ileri gördüğüm insanlar. Biz maddi olarak ayakta kalmak zorunda olduğumuz için onlar bize maddi kaynak araştırdılar. Çok kısa süre içinde —E.Ş.'nin kitabında da yazar zaten— bütün bölgeleri besleyecek, partiye maddi kaynak sağlayabilecek çok geniş bir kitle tamamlanmıştı. Ama o kitlenin tamamı siyasi duruş sağlamlığına sahip değildi. Nihayetinde 12 Eylül Askerî Darbesi'nden sonra darmadağın oldular, çözüldüler. Ben onlarla birlikte yargılandım; benim adımla çıkan bir grup örgütlenmesi gibi bir şeydi. Ben yakalandıktan sonra savunmamda "Bunlar benim işçilerim, dostlarım, birbirimizin ekmeğini yiyoruz" dediğim için tahliyelerini talep ettim; hepsi çıktı. Henüz siyasal bir gelişme yoktu. Maddi anlamda çok büyük destekler verildi; fakat onların kadro örgütlenmesine alınması için çok erkendi. Bizim zamanımız yoktu; aciliyetimiz vardı. Koşullar olgunlaşmadan, aciliyetin yarattığı bir dayatmayla hareket ediyorduk. Bir de siyasi-ideolojik olarak, yaş itibarıyla çocuk sayılabilecek yaşlardaydık. Yetersizliklerimiz buradan geliyor. Ben bugün, yıllar sonra tartışmaları izlediğimde, yenilgi nedenleri üzerine şunu söylüyorum —tabii kabul etmiyorlar, etmeyeceklerdir; hâlâ doğru bilince sahip olduklarına inanıyorlar—: Bir çizginin doğru olmadığını tartışmadan önce, atılan pratiğin o siyasi ve ideolojik çizgiye uygun olup olmadığını tartışmak gerekiyor. Biz ne yaptık?

İ.Y.: Çalışmalarınızı sürdürdüğünüz ve doğrudan katıldığınız o fabrikada, partiye yakın bir bağlamda örgütlülüğü sağlayabildiniz mi?

K.D.: Şöyleki, 7–8 fabrika var, farklı yerlerde ve işçi ünitelerinde bizim kadro olarak doğrudan partiye kazandığımız küçümsenemeyecek bir sayı vardı. Bunların hepsi işçi kökenliydi.

İ.Y.: Tabii, işçi kökenli. Fabrikada çalışanlar arasında doğrudan bir işçi komitesi kurmayı başardınız mı? Hiyerarşik açıdan bu komitelerle ilişkilerinizi nasıl sürdürdünüz? Genel olarak işçilerle hangi konuları tartışıyordunuz?

K.D.: Evet, işçi komitelerini oluşturdum; ama bir kısmını devretmek zorunda kaldım. Erdoğan Şenci'ye bir kısmını devrettim. Sonra başka arkadaşlar geldi o komitede; onlara devrettim. Onlar nasıl yürüttüler, bilmiyorum. Çünkü öyle bir yoğunluğa girdi ki, bu sefer grev başladı. Grev başlayınca ben mahallelerde, semtlerde işçileri topluyorum; grevin devamı için onlara sürekli destek vermek zorundayım. Her gece, her akşam bir işçi ailesinin evinde grevde olan yirmi otuz kişiyi toplayıp onlarla sohbet etmek, onlara işçi sınıfının geleceğini, sosyalizmi anlatmak... İşçilerin yapısına göre. Ozan Emekçi'yi sazıyla birlikte götürüyorum; partiye söyledim, Emekçi'yi gönderdiler bana. O da sazı alıyor, birlikte gidiyoruz. Gece geç saatlere kadar sohbet ediyoruz. Her seferinde "Arkadaş bir saz çalsın, dinleyelim" diyorum. Emekçi çalınca insanlar "Yahu, Emekçi'ye ne kadar benziyor" diyor; ben de "Emekçi'nin kendisi" diyorum. Herkes kasetini alıp geliyor. İyi bir şeydi.

Ama o dönemde Tariş'te de bir direniş oldu. Arkadaşlar geliyor bu sefer: "Yahu şu Tariş'e gideceksin; orada üç beş taraftarımız var." Toroslarda, maden ocağında falan. Paramparçayız. Tam o sefer 12 Eylül askerî darbesi geldi. Ya, 12 Eylül askerî darbesinden dört ay önce bir vesileyle yakalandım; aranıyormuşum zaten. Çok ciddi bir konumdayken yakalandım. Bırakıldım. 12 Eylül askerî darbesi geldi.

İ.Y.: Yakalanma tarihiniz tam olarak hangi tarihe denk geliyor?

K.D.: İlk yakalandığım tarih 1980 Mayıs'ıydı. İstanbul'a gidecektim; yoldaşlardan birisinin evine gidecektim. Onun evini kuşatmışlar. İçeri düştüm.
İ.Y.: Yani İstanbul'da mı yakalandınız?
K.D.: Yok, Antep'te. Bırakıldım.
İ.Y.: Antep'te yakalandınız. O zaman ne kadar içeride kaldınız?
K.D.: O zaman 15 günlük gözaltı süresinde ben 72 gün kaldım. Çok ciddi bir durumdaydım. Evet. Parti silahlarının bir kısmını Maraş girişinde yakalatmışlar; onları da Antep'e götürmüşler. "Biz burada yükledik" diye tanklarla kuşatmışlar. Benim hiç haberim yoktu. Ben de gittim, orada bir not bırakayım diye. İstanbul'a gidiyorum; Devrimci Sağlık-İş Sendikası'nın kongresi var. Hemen aldırarak, apar topar bağlayıp yerde sürükleyerek. Yaklaşık 72 gün orada kaldım. Yoldaşlara yazdığım notu ele geçirdiler. Sonra 12 Eylül'de yeniden aranır duruma düştüm. Tam tedavi olmadan çıkmıştım; 12 Eylül'den yirmi gün önce falan çıkmıştım. Ondan sonra bir yıl kadar İstanbul'daydım; aranıyorum. Bağ yok. Sahte bir kimlikle suni deri fabrikasında çalışıyordum. Aynı zamanda İstanbul Üniversitesi'ne gizlice girip sınavlara girmeye çalışıyorum. Hafta sonlarını İstanbul Devlet Kütüphanesi'ne kapanarak geçiriyorum. Bir gün çok aşırı hastalandım; kendi kimliğimi aldım, Medikososyal Merkezi'ne gideceğim, tedavi olacağım. ... gittim. Devrimci Yolcular orada ... yapmışlardı. Polis kuşatmasına alındım; elimde kimlikle, hasta vaziyette. Yine orada ... düştüm. Ve öyle yakalandık.

Tekrar Antep'e dönersek: Oraya sonradan partinin kadroları geldi; işte E. Ş. Onları ben askerlik nedeniyle oraya getirdim; parti kadroları olarak gelmediler. E.Ş. de dahil. Diğer arkadaşların isimlerini vermek istemiyorum; E.Ş.'yi andım, çünkü kendisi de kitabında yazdığı için. Ama orada "Ben parti tarafından gönderildim, örgütledim" diyor; doğru değil bu. Benim gidip oradan getirdiklerimdir. Yoksa askere gideceklerdi.
İ.Y.: En azından siz bu arkadaşları oraya, Antep'e götürüyorsunuz.
K.D.: Ben aldım, götürdüm ki askere gitmesinler; ve böylece bir parti kadrosu oluştu.
İ.Y.: Evet. Sonuçta orada doğrudan partinin fikirlerini benimseyen, birkaç kişiden oluşan bir arkadaş grubu oluyor. Bu süreçlerdeki toplantılar ve tartıştığınız meseleler daha çok hangi gündemlere odaklanıyordu? Bunu özellikle merak ediyorum. Parti organları genellikle kaç kişiden oluşurdu? Partiye sempati duyan tabanın büyüklüğü nedir?
K.D.: Bunlar zaten bilinen şeyler: Maddi gücümüz nedir, partimizin kişi sayısı nedir... Ondan sonra bize gelen bildiriler; onları okuyoruz. Bir de şöyle bir durum vardı: Biz parti disiplinine çok sıkı bağlıydık; yani askerî disipline bağlıydık. Yoldaşlarımıza ve önderlerimize de son derece bağlıydık. Önderlerimize ve alınan kararlara eleştirel yaklaşma kapasitemiz yoktu. Açık söylemek gerekirse, ben kendi içimde eleştirel yaklaşıyordum ama o eleştirel bakış açısını dışarıya, o organın içine yansıtmaya medeni cesaretim yoktu. Benim kendi pratik yaşamımda karşılaştığım güçlüklerle, organda tartıştığımız, yukarıdan getirilen ve tartışılan şeyler taban tabana zıttı. Adeta iyice ayrıydı. Yoldaşlarıma karşı liberaldim. Dışarıda katı bir militan olarak, parti organında ve yoldaşlarıma karşı liberaldim.

İ.Y.: Ben de bunu o şekilde sordum. Yani partinin aldığı kararların gündelik yaşamla uyumlu olup olmadığını merak ettim. Sınıf mücadelesinin günlük hayata etkileri ile parti politikalarının sahaya yansıması nasıl gerçekleşiyordu?

K.D.: Tabii uyum yoktu. Taban tabana bir uyumsuzluk var: Mars ile Venüs gibi, iki ayrı gezegen, iki ayrı dünya, iki ayrı perspektif. Tek yararı, partiye maddi gelir sağlayabilecek bir yapı olmasıydı. Diğer yoldaşlarımın, partiyle olan ... eleştirel vasıfları, öyle bir kapasiteleri, de yoktu. Bir de kültürel olarak, entelektüel seviyemiz son derece geriydi. Yoldaşlarımın, bizim parti kitapları ya da klasikler dışında roman okuma kültürü gelişmemişti. Edebiyatla hiçbir ilişkimiz yoktu; sanatla hiçbir ilişkimiz yoktu; sosyal yaşam, gözlemle ilgili hiçbir birikimimiz yoktu. Dolayısıyla eleştirel bir bakış açısı da olamazdı. Biz önderlerimizi tanrı katına çıkarmıştık. Mesela Niğde Cezaevi'nde yatan yoldaşlarımız, neredeyse tanrısallaştırdığımız önderlerimizdi.
Ben bir yandan da çalışırken —köylülerde, kırlarda çalışıyorlar; kooperatif olduğu için oradan baklagil ürünleri, üzüm, pekmez, pul biber, kırmızı biber çuvallara dolduruyoruz— bir yandan da Niğde Cezaevi'ndeki yoldaşlarımızı beslemek için bunlardan götürüyoruz.
Oradaki kooperatif çalışmasına dair: Ticaret Bakanlığı'na bağlı Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifleri. Bir gün müdürüm beni çağırdı. Dedi ki: "Kenan Bey, oradan bir başvuru yapılmış; şube kurmanızı istiyorlar." "Nerede?" "Ovacık/Tunceli'de." Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifleri... "Orada yapar mıyız?" Ben yoldaşlara söyledim: "Elimizde bir fırsat var; Dersim'de kooperatif örgütlenmesine gideceğim ben." Kimler var? İsimlerini verdiler; bir iki tane bizim taraftarımız var ama genelde halkı tanımıyorsun. Fakat orada akıllı adamlar vardı: Yerlikayalar var, Erenler var, Haydar diye bir bakkal var; Bakkal Haydar. Yeşilyazı'da. "Tamam" dedik. Bunlar oluşturdular, kurdular. Evrakları hazırladık, gönderdik; hepsini ben hazırladım. İkinci sene mübayaa dönemini bekliyoruz; o açıdan gideceğiz. Onlarla tanışacağım. Geçici bir kurucular kurulu oluştu ama kongreye götüreceğim. Ben de dört gözle gitmeyi bekliyorum.

……

K.D.: …. Ben o zaman dört beş ay sonra yol açılınca haber saldım; komite olarak partiye haber saldık. Kongreye götürmüşler. Kongrede bizimkiler alıyor tabii; ele geçiriyorlar yönetimi. Bir baktım, Halkın Kurtuluşu yazıyor: "Karşı devrimci ajan provokatör. Partizancılar kooperatifi gasp ettiler."
İ.Y.: Ovacık'taki kooperatif değil mi?
K.D.: Tabii.
İ.Y.: Doğrudan ismini söyleyebilir misiniz?
K.D.: Ovacık Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifi. Yeşilyazı'dan; şimdi Yeşilyazı'nın merkezi yani. Şimdi 12 Eylül askerî darbesi oldu. Yıllar sonra Ovacık'ta, Dersim'de bir kooperatif kurulduğunu, bir örnek olduğunu duydum. O kooperatif fikrinin ilk çekirdeğinin, ilk nüvelerinin atılması, bizim Antep'teki girişimimizle, talep üzerine bizim tarafımızdan atıldı. Sonra 12 Eylül askerî darbesi sonrasında kooperatif de kapatıldı; atıl kaldı daha doğrusu. Atıl kalınca o kooperatif fikri oradaki bölge halkının hafızasına yerleşti. Yeniden toparlanma... Bizden sonraki kuşağın açıkçası kendi kafasında kurduğu ... bir örnek model değil; daha önceki bizim deneyimimizin, Türkiye'deki siyasal istikrarsızlıktan dolayı başarısızlığa uğrayan bir proto-kooperatiflik deneyiminin daha sonra yeniden hayat bulmasıdır.

Bir ara tabii ülkeye gelemiyorum. Bir ara dedim, ilişki kurayım; arkadaşlar, yapılabilecek neler olabilir, biz ne yapabiliriz... Tabii geldiler. Farklılıklarından dolayı İbrahim Kaypakkaya'yı

savunan arkadaşların birbirinden ayrılıp on parçaya bölünmesi, birbirleriyle ilişkilerindeki bu istikrarsız süreçler yüzünden ben "gelmeyeyim" dedim ondan sonra. Kimsenin de bilmemesi daha iyi olur şu aşamada. Yani en azından süreci şu anda açıklığa kavuşturma, anlatma açısından bana bu fırsatı verdiğiniz için size teşekkür ediyorum.

İ.Y.: Ben teşekkür ederim, çok çok teşekkürler. İşçi sınıfı mücadelesi ya da farklı derneklerde yer aldığınız deneyimlerle ilgili eklemek veya paylaşmak istediğiniz başka bir şey var mı?

K.D.: Bank-Sen Sendikası'nda, Oley-İş Sendikası'nda, İleri Madeni İş Sendikası'nda, Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası'nda. Nerede örgütsüz, sendikasız bir yer varsa gelip bana sinyal veriyorlardı; ben gidiyordum, yola düşüyordum, orayı örgütlemek için. Yani örneğin diyelim ki Birecik Köprüsü'nün başında, Birecik'in girişinde bir restoran var; o restoranın bütün işçilerini Oley-İş Sendikası adına kaydettim, getirdim, teslim ettim.

……..

İ.Y.: Antep'te bulunduğunuz süreçte büyük olasılıkla bir protesto eylemi olmuştur. Partizan'ın katıldığı herhangi bir yürüyüş ya da etkinlikte ne kadar etkili bir rol oynadığını değerlendirmeniz önemlidir.
K.D.: Çok ciddi, güçlü bir kitle potansiyeli oluşturduk biz artık yürüyüşlerde, eylemlerde; yani legal yürüyüşlerde.
İ.Y.: Onu öğrenmek istiyorum: Sayısal olarak nasıl bir sayıya ulaşıldı?
K.D.: Valla 400–500 kişi falan yürütüyorduk.
İ.Y.: 400–500 kişi. Fabrikalarda doğrudan Partizan'a sempati duyan işçi mevcudiyeti ne kadardı?
K.D.: Şöyle: Benim bulunduğum, faaliyet yürüttüğüm alanlarda diyelim 150–160 kişi; köylerle, merkez köylerine dahil. Esas partiyi bütün ülke genelinde besleyen onlardı; yani ülke genelinde. Ondan sonra bir de onların diğer küçük tezgâhlarla, fabrika üretim ilişkileriyle de bağları vardı. Mesela örneğin mercimeği, fasulyeyi küçük atölyelere veriyorduk; onlar paketliyorlardı, çuvallara koyup. Fabrikanın damgasını vuruyorlardı. Fabrika ünitelerinin üretim kapasitesi yetmediği için bağımsız tezgâhlara fason iş veriyordu ve paketlemeyi onlara yaptırıyordu. Bu nedir? Küçük tezgâhlar vardı; en az üç yüz dört yüz küçük atölye. Mercimek fabrikaları dediğimiz fabrikalar. Bunlar aslında bizim işyerimize ait ürünlerin üretimini yapıyorlardı. Dolayısıyla onlarla da ilişki kuruyorduk. Onlarla ilişki kurarken orada ağırlıkla Emeğin Birliği vardı; o küçük atölyelerde Teslim Töre grubunun çok ciddi ağırlığı vardı. Onlar anti-Maocuydu ama bize saygıları vardı. "İbrahimcilere saygımız var; yoksa Maocuları sokmayız buralara" diyorlardı. "İboculara saygımız vardır." Hatta Teslim'le de bir ara tartıştım ben; Yavuzeli'nin, Cepni aşiretinin bulunduğu köylerden birinde karşılaştık. Onun talebi üzerine gittim ben, Teslim Töre'nin. Ondan sonra orada, ister istemez hepsini değil ama diyelim ki onların kitle tabanının en az yüzde onunu fabrikalarda kazandık; yani Maoizm, sosyal emperyalizm meselesinde falan. Etrafında deterjan fabrikaları, atölyeleri var; onların orada ilişkileri var ve dolayısıyla benim bildiğim sendikal örgütlenme, diğer sanayi kollarındaki bütün küçük tezgâhların ve atölyelerin yolunu açtı. Ve orada çalışan hamalların yüzde sekseni Malatya Kürecik'liydi.
İ.Y.: Evet, tam da bunu sormak niyetindeydim. Orada Hamallar Derneği de bulunuyor sanırım, değil mi? Bu konuda biraz bilgi verebilir misiniz? Hamallar Derneği ile ilişkileriniz nasıldı?

K.D.: Şimdi şöyle. Hamallar Derneği'nde ikili bir ilişki vardı. Karşılaştığım insanlar, hepsi zaten Halkın Birliği, TKP/ML Hareketi'nin kadrosundaymış. Biz oraya geç girdiğimiz için bunlar zaten TKP/ML Hareketi'nin taraftarıymışlar. Onlar da zaten TKP/ML Hareketi'nin oradaki kadroları, yöneticileri; hepsi aynı köylü çıktı zaten, hepsi akraba. Biz oraya girdiğimizde diğerlerinin alanlarına giriyoruz ya; bu hamallar içinde çok ciddi bir kitle tabanı oluşturmaya başladık. ….. Sonradan giriyorsun. Dediğim gibi, birikimimiz yoktu, tecrübemiz yoktu; siyasi ve kültürel birikimimiz sınırlıydı. Dar pratik içinde koşturuyorsun. Yaşımız çok gençti, 19–20 yaşlarında; en yaşlımız E.Ş. 22–23 yaşındaydı. Abimiz yani, en yaşlı; bizden bir yaş büyük. Biraz da şişman olduğu için daha olgun görünüyordu. Evet, çok ciddiye alınıyorduk. Kitleler üzerinde ciddi etkimiz vardı; TKP/ML kadrosu disiplinliydi gerçekten. En azından şuna inanıyorduk: İbrahim'in söylediği gibi: devrimci ahlak, direnç ve disiplin. Çok katıydık. Gittiğimiz yerde karnımız doymadan kalkardık. Günde bir sefer yemek yerdik; o da tavuk kırıntısı. Benim maaşımla geçindiğimiz dönemlerde sadece tavuk kırıntısı, en ucuz yemek. Tavuk boyunları ve bezelyeden yapılan bir yemektir bu. E.Ş. çok cimri bir yoldaş; bu arada okursa bilip duysun. Açlıktan öldürürdü bizi. Bizde de disiplin vardı. 24 saatte bir tavuk kırıntısı derdi. Onunla disiplinliydik bu anlamda. Sonradan maddi koşullar iyileşti; parasal sorunumuz kalmadı ama bizde o disiplin değişmedi; yani o parti disiplini değişmedi. Gittiğimiz yerde halkın sofrasında oturduğumuz zaman karnımız doymadan kalkardık. Hatta ben gittiğim ailelerde, köylerden bu kooperatif işçilerinden fasulye, nohut, kırmızı biber ve mercimek toplar, faaliyet yürüttüğümüz alanlardaki ailelere kışlık erzak dağıtırdım.

İ.Y.: Doğrudan işçi sınıfı mücadelesinde sorumlu olduğunuz için soruyorum. İşçi sınıfının mücadelesinde önemli bir yere sahip olduğunu düşündüğüm Kahraman Yılmaz, edindiği tecrübeyle bu yolda bir dönüm noktası olmuştur. İşçi hakları ve adalet için verdiği emek dikkat çekicidir. Yoldaşlarıyla kurduğu sağlam ilişkiler ve etkili iletişim becerileri, onun bu mücadeledeki başarılarını pekiştiren unsurlardır. İşçilerle kurduğu diyaloglar ise onların taleplerini dinleyip anlayarak kolektif bir güç oluşturmasına olanak tanımaktadır. Genel olarak bakıldığında Kahraman Yılmaz'ın bu süreçteki katkıları ve tavrı, onu işçi sınıfı mücadelesinde ayrıcalıklı bir konuma yerleştirmektedir. Siz Kahraman Yılmaz'a ilişkin neler aktarabilirsiniz?

K.D.: Bir, müthiş bir elastikiyet, sabır. İki, halk kültürünü, halkın geleneklerini çok iyi analiz eden, çok iyi takip eden ve nasıl konuşulması gerektiğini bilen biri. Üç, yoldaşlarıyla ilişkilerinde kesinlikle sekter olmayan, güven duygusu aşılayan biri; örgütsel yapının içinde olduğunu bile unutuyorsun onunla konuştuğunda. Öyle bir ortamın içinde konuşuyorsun; kendi bilincindesin ama ilişkilerde öyle. Gerçekten bir halk adamı, gerçek bir yiğit komünistti. Kahraman Yılmaz benim hayat öğretmenimdi; yani benim önderimdi daha doğrusu, gerçek önderimdi. Sınıf mücadelesinin içindeydi. Birlikte, aynı komitede faaliyet yürüttüğüm yoldaşlarla kıyaslandığında kıyaslanamayacak kadar birikimli, kıyaslanamayacak kadar esnek, kıyaslanamayacak kadar da yönlendiriciydi. Kahraman Yılmaz'ı böyle anlatabilirim.

İ.Y.: Evet, teşekkür ediyorum.

K.D.: Rica ederim.

İ.Y.: Aklıma gelmemiş olabilir; bu konuya ilişkin unuttuğunuz ya da önemli bulup ek yapmak istediğiniz herhangi bir döneme ait bir şey varsa söyleyebilirsiniz.

K.D.: Aklıma gelen şey... Aslında o kadar çok şey var ki, söylenecek şeyler değil. Sadece şunu söylüyorum: Devrimciler, başta İbrahim Kaypakkaya'nın izinden gittiğini iddia eden siyasal

örgütler de dahil olmak üzere, bence şunun üzerinde durmalılar: Bizim pratiğimiz Kaypakkaya'nın kendi çizgisine ne kadar uygun? Yani onu pratik yaşama geçirebilecek ne kadar birikimimiz, ne kadar seviyemiz var? Bunu pratik yaşamın içinde içselleştirebilecek birikimimiz var mı, yok mu?

……..

İ.Y.: Çok teşekkür ederim. Geleceğe bir not bırakmak amacıyla bu kaydı gerçekleştirdik. Böylece tarihe bir iz bırakmış olacağız; gelecek kuşaklara yönelik bir not bırakacağız. Görüşmek üzere.

Görüşmeyi yapan: İlyas Yer
Görüşülen Kişi : Kenan Demirtaş

Görüşme Sonrası Ek Notlar

Sevgili Arkadaşlar:

Söyleşide daha önce aktarmayı düşündüğüm, ancak sorular belirli konularda yoğunlaşınca değinemediğim birkaç nokta kaldı. Bunları kısaca paylaşmak istiyorum.

1. Bellek, Öznel Niyet ve Anlatı Sorunu:

Toplumsal bellekte bazı yitimler kaçınılmaz olmakla birlikte, bireysel hafızanın yazıya geçirilmesi sürecinde bireyin öznel niyeti ve kendisine biçtiği rol, doğruların aktarımının önünde ciddi bir engel oluşturuyor. 1960–1971 darbelerinin ardından yazılan eserler görece somut, nesnel ve entelektüel bir nitelik taşırken, 12 Eylül sonrası darbe edebiyatı çoğunlukla iyi ile kötü tipler arasındaki kaçınılmaz çatışma eksenine yerleşiyor. Bu edebiyatta genel eğilim şu: yazar, kendisini kahramanın merkezine koyuyor; etrafındaki figüranlar ve karşısındaki kalıcı kötü tipler eşliğinde epik bir menkıbe örgüsü kuruluyor. Oysa tarih bazı menkıbeleri barındırabilir; ancak menkıbe, gerçek tarihi barındırmaz. Bu ayrıma dikkat etmek gerekiyor. Özellikle sonraki dönemlerin yenilgilerinin temel kaynaklarından biri de bu muğlaklıktır: önce bireysel ve haksız rekabetten doğan kopuşlar, ardından ideolojik bir kolaj. Sözlü bellek çalışmalarında bu ince sınırı göz önünde bulundurmak zorunludur.

2. Entelektüel Donanım Sorunu

Bizim kuşak, 68 kuşağının entelektüel birikimine sahip değildi; hatta oldukça gerisinde kalıyordu. Sağlam bir siyasi-ideolojik donanım, ancak bilimsel ve sanatsal bir altyapıyla mümkündür. Düşünsel zemin olmaksızın dünyayı ve bölgemizi doğru çözümlemek olanaksızdır. Somut bir örnek verecek olursam: İbrahim, gittiği her bölgede saha analizi yaparak çalışma raporları hazırlıyordu; biz ise kendi bölgemizde bir çalışma raporu bile üretemiyorduk. Bunun için gereken kapasiteden yoksunduk.

3. Yoldaşlık Kültürünün Aşınması

Kendi bölgemizdeki yoldaşlık ilişkileri sağlam ve tutarlıyken, özellikle Dersim'de rekabet, kıskançlık ve dedikodu gibi kırılganlıklar kendini gösteriyordu. Etkili bir kitle çalışması için toplumun sosyal, kültürel ve tarihsel sürecini derinlemesine kavramak şarttı. Oysa bu alanda yetersiz kaldığımız için jakoben bir tutumla toplumun kültürel ve sosyal dokusuna zarar verdik; onun özgün kodlarını tahrip ettik.

Yenilgi sonrasındaki sürgün döneminde, Avrupa'nın yasal zemininde yaşayan insanları yakından gözlemleme fırsatı bulunca, 1980 öncesinde taşıdığım kaygılarda haklı olduğuma kanaat getirdim. Kaypakkaya'nın yoldaşlık kültürünü içselleştirmiş olarak yola çıkan bazı yoldaşlarımın, sonradan gittikleri bölgelerdeki ilişkilerin etkisiyle devrimci yoldaşlık ve etik sorumluluk anlayışında derin bir aşınmaya uğradıklarını gördüm.

4. İllegal Örgütlenme ve Coğrafi Homojenlik

İllegal kadro örgütlenmesi, ancak farklı coğrafyalardan gelen kadroların ortak çalışmasıyla sağlıklı bir zemine oturabilir. Çocuklukları ve gençlikleri birlikte geçmiş, üstelik akrabalık bağlarıyla örülmüş, aynı bölgeden insanların başka bir coğrafyada bir araya gelip illegal yapılanma kurma girişimi, eşyanın tabiatına aykırıdır. Bu koşullarda devrimci yoldaşlığın değil, aşiret dağılımının yeniden üretildiğini görürüz.

5. Özeleştiri ve Borç

Sağlıklı bir değerlendirme yapabilmemiz, o dönemin her bireyinin önce kendisini nesnel bir eleştirinin nesnesi kılacak medeni cesareti göstermesine bağlıdır. Bizi yenilgiye götüren, savunduğumuz siyasi hat değil, kendi pratik yaşamımızdaki yetersizliğimizdir. Bu yetersizliğin bugün vahim biçimde sürdüğü kanısındayım.

Halkımıza samimi bir devrimci özür borcumuz var. Öznel niyetimiz ne denli iyi olursa olsun, bugün ortaya çıkan tablonun sorumluluğunu İbrahim'in siyasi ve ideolojik hattı üzerinde yürütülen polemiklere yüklemek ciddi bir saptırmadır. Bunu açık bir sakatlık olarak değerlendiriyorum.

O dönemde emek veren tüm yoldaşlarımı saygıyla selamlıyorum.

Kenan Demirtaş

ONUR VAKFI